

เรื่องการฟังธรรม

[จาก ฌมมปทฎฐกถา (จตุตโถ ภาโค) ปณฺทิตวคฺควณฺณนา]
เรื่องย่อ อภิธาน สาระในเรื่อง อັถถโยชนา อ่าน-สวด-พูดบาลี ฟีกทำปญฺหา

พระอาจารย์ผู้สอน : พระมหาประนอม ฌมมาลงกาโร

เรื่องการฟั่งธรรม

๑. เรื่องย่อ

[สรุสาระ ตัวละครมีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร]

ตัวละคร (บุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง)

พวกมนุษย์ในกรุงสาวัตถี / ภิกษุทั้งหลาย / พระศาสดา

บุคคล	บทบาท
พวกมนุษย์ในกรุงสาวัตถี	พวกมนุษย์ในกรุงสาวัตถีถวายทานแล้วฟังธรรมตลอดคืนยังรุ่ง แต่ไม่อาจฟังธรรมตลอดคืนยังรุ่งได้ บางพวกยินดีในกามก็กลับไปเรือน บางพวกนั่งสัปหงกเป็นต้น
ภิกษุทั้งหลาย	พวกภิกษุสนทนาธรรมกันในโรงธรรม พระศาสดาเสด็จมา ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ด้วยเรื่องชื่อนี้ก็คือเรื่องพวกมนุษย์ในกรุงสาวัตถี
พระศาสดา	พระศาสดาตรัสถามภิกษุทั้งหลายที่กำลังสนทนากันในโรงธรรม เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลแล้ว พระศาสดาจึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาสัตว์เหล่านี้ อาศัยภพแล้ว ช้องอยู่ในภพนั้นเองโดยดาดขึ้น ชนิดผู้ถึงฝั่งมีจำนวนน้อย” เมื่อทรงแสดงธรรมสืบทอดอนุสนธิ ได้ตรัสพระคาถาว่า “บรรดามนุษย์ คนผู้ถึงฝั่งมีจำนวนน้อย ฝ่ายประชาชนอกนี้เลาะไปตามตลิ่งอย่างเดียว ก็ชนเหล่าใดแล ประพฤติสมควรแก่ธรรมในธรรมที่เรากล่าวชอบแล้ว ชนเหล่านั้นล่วงบ่วงมารที่ข้ามได้แสนยากแล้วจักถึงฝั่ง” ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอุรยผลทั้งหลายมีโสดาปัตติผลเป็นต้น

๒. อภิธาน

[คำศัพท์-พจนานุกรม, ท่องจำ-ปริกรรม]

ศัพท์นาม (สุทธานาม สัพพนาม สมานนาม ตัทธิตนาม กิตนาม และนิบาต)

นาม	คำแปล	นาม	คำแปล
ธมมสรวนตถุ	อ.เรื่องแห่งการฟังซึ่งธรรม	สพฺพตฺตี	ตลอดราตรีทั้งปวง
มยา	อันข้าพเจ้า	ปน	แต่ว่า, ส่วนว่า
อิมํ	นี้	ธมมํ	ซึ่งธรรม
ธมฺมเทสนํ	ซึ่งพระธรรมเทศนา	โสตุํ	เพื่ออันฟัง
สตถา	อ.พระศาสดา	น	ไม่
เซตวนเ	ในพระวิหารชื่อว่าเซตวัน	เอกจฺเจ	บางพวก
วิหรนฺโต	เมื่อประทับอยู่	(มนุสฺสา)	(อ.มนุษย์ ท.)
ธมฺมสรวนํ	ซึ่งการฟังซึ่งธรรม	กามรตฺนินฺสฺสิตา	ผู้อาศัยแล้วซึ่งความยินดีในกาม
อารพฺภ	ทรงปรารภ	ปุน	อีก
สาวตถฺยํ	ในพระนครชื่อว่าสาวัตถี	เคหํ	สู่เรือน
กิริ	ได้ยินว่า	เอว	นั่นเทียว
เอกวีถิवासินอ	ผู้อยู่ในถนนสายเดียวกัน	คตา	ไปแล้ว
	โดยปกติ	โทสนินฺสฺสิตา	ผู้อาศัยแล้วซึ่งโทสะ
มนุสฺสา	อ.มนุษย์ ท.	ถินมิตฺตสมฺมจฺจิโน	ผู้มีความพร้อมเพรียงด้วยความ ท้อแท้และความโง่งว้าง
สมคฺคา	ผู้พร้อมเพรียงกัน		
หุตฺวา	เป็นแล้ว, เป็น	ตตฺถ (จาเน)	(ในที่) นั้น
คณพฺนฺธเณ	โดยการผูกซึ่งคณะ (หมู่)	นินฺสีทิตฺวา	นั่งแล้ว
	(เป็นพวกเดียวกัน)	จปฺลายนฺตา	สัปหงกอยู่
ทานํ	ซึ่งทาน	ปุนทิวเส	ในวันรุ่งขึ้น
ทตฺวา	ถวายเป็นแล้ว, ให้แล้ว	ภิกฺขุ	อ.ภิกษุ ท.

นาม	คำแปล	นาม	คำแปล
ตี	นั่น	ภวนิสิตา	ผู้อาศัยแล้วซึ่งภพ
ปวตุดี	ซึ่งความเป็นไปทั่ว	ลคฺคา	ผู้ข้องแล้ว
อุทฺทิสฺส	เจาะจงแล้ว, เจาะจง	ปารคามิโน	ผู้ถึงซึ่งฝั่งคือพระนิพพาน โดยปกติ
ธมฺมสภายํ	ในโรงเป็นที่กล่าวกับเป็นที่ แสดงซึ่งธรรม	อปฺปกา	น้อย
		อนฺุสนธิ	ซึ่งอนฺุสนธิ
กถํ	ยังวาทาเป็นเครื่องกล่าว	ฆณฺเฏวาท	สืบท่อแล้ว, สืบท่อ
อาคนฺตวาท	เสด็จมาแล้ว, มาแล้ว	เทเสนฺโต	เมื่อทรงแสดง, เมื่อแสดง
กาย	อะไร	อิมา	เหล่านี้
นุ	หนอ	คาถา	ซึ่งพระคาถา ท.
กถาย	ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว	เต	เหล่านั้น
ภิกฺขเว	ดูก่อนภิกษุ ท.	(ชนา)	(อ.ชน ท.)
เอตฺรหิ	ในกาลนี้	มนุสฺเสสุ	ในมนุษย์ ท. หนา
สนฺนิสินฺนา	ผู้นั่งพร้อมกันแล้ว	เย	เหล่าใด
อิติ	ว่า...ดังนี้	อถ	ส่วนว่า
ปฺจุจฺฉิตวาท	ตรัสถามแล้ว, ถามแล้ว	อยํ	นี้
อิมาย	นี้	อิตราท	นอกนี้
นาม	ชื่อ	ปชา	อ.หมุ่สัตว์
(กถาย)	(ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว)	ตีรํ	ซึ่งฝั่งคือสัักกายทิฏฺฐิ
(วจเน)	(ครั้นเมื่อคำ)	เอว	นั่นเทียว
(ภิกฺขุหิ)	(อ้นภิกษุ ท.)	จ	ก็
วฺตุเต	กราบทูลแล้ว, กล่าวแล้ว	โฆ	แล
อิเม	เหล่านี้	สมฺมทกฺขาท	อันเรากล่าวแล้วโดยชอบ
สตุตาท	อ.สัตว์ ท.	ธมฺเม	ในธรรม
เยภฺยุเยน	โดยมาก	ธมฺมานุวตฺติโน	ผู้ประพฤติดตามซึ่งธรรมโดยปกติ

นาม	คำแปล	นาม	คำแปล
ปาริ	ซึ่งฝั่งคือพระนิพพาน	โสตาปัตติผลาทีนิ	มีโสตาปัตติผลเป็นต้น
มัจจุเรยฺย	ซึ่งที่เป็นที่ทรงไว้แห่งมัจจุ	(อริยผลานิ)	(ซึ่งอริยผล ท.)
	คือกิเลสมาร	อิติ	ดังนี้แล
สุหุตฺตริ	อันบุคคลข้ามได้โดยยากด้วยดี	นิฏฺฐิตํ	จบแล้ว
เทศนาวสาน	ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา		

ศัพท์กิริยาอาขยาต

อาขยาต	คำแปล	อาขยาต	คำแปล
(วุจฺจเต)	(จะกล่าว)	วิหรนฺติ	ย่อมอยู่
กเถสี	ตรัสแล้ว, กล่าวแล้ว	(โหนฺติ)	(ย่อมมี, ย่อมเป็น)
กาเรสุํ	ให้กระทำแล้ว	อภาสี	ได้ตรัสแล้ว, ได้กล่าวแล้ว
อสฺกขีสุ	ได้อาจแล้ว	อนฺุชาวติ	ย่อมเล่นไปตาม
สมฺภูจาเปสุํ	ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว	เอสฺสนฺติ	จักถึง
อตถ	ย่อมมี, ย่อมเป็น	คมิสฺสนฺติ	จักถึง
(อมฺห)	(ย่อมมี, ย่อมเป็น)	ปาปฺณีสุ	บรรลุแล้ว

๓. สารในเรื่อง

[สารธรรมในเรื่อง คาลา และอรรณกถา]

คนส่วนมากเลาะไปตามฝั่ง

“อุปปกา เต มนุสเสสุ,
อถายิ อิตรา ปชา
เย จ โข สมมทกขาเต
เต ชนา ปารเมสฺสนติ

เย ชนา ปารคามิโน
ติรเมวานุราวติ.
ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
มจฺจุเรยฺยํ สุกฺกตฺตรนฺติ.

ในหมู่มนุษย์ คนที่ถึงฝั่ง มีจำนวนน้อย คนส่วนมากเดินเลาะไป
ตามฝั่ง คนเหล่าใดประพฤติดุจธรรมสมควรแก่ธรรมที่เรากล่าวดีแล้ว
คนเหล่านั้นล่วงบ่วงมารแล้ว จักถึงฝั่งที่ข้ามได้โดยยาก

ในมนุษย์น้อยคนจักตกลงถึง	ยังฝั่งซึ่งข้ามไปไกลทุกขา
ส่วนหมู่วัตถุนอกนี้ยังปริดา	วิ่งไปมาตามฝั่งริมวังวน
ท่านเหล่าใดประพฤติตามธรรมระบอบ	ที่ตรัสชอบขัดดีมีเหตุผล
ท่านเหล่านั้นจักถึงซึ่งฝั่งชล	ที่ข้ามพ้นยากล่วงคือบ่วงมาร

(จากหนังสือคาลาพระธรรมบทคำกลอน ประพันธ์โดยพระมหาบุญทัน ปุณณวฑฺฒโน)

คำว่า ถึงฝั่ง ท่านหมายความว่า ถึงพระนิพพาน คนที่ถึงฝั่ง คือถึงพระนิพพานมีน้อย ส่วนมาก
เดินเลาะไปตามฝั่งคือโลกียวิสัย ไม่ยอมข้ามฝั่ง

ท่านเปรียบโลกนี้ คือโลกียวิสัย เหมือนมหาสมุทรที่เต็มไปด้วยสัตว์ร้ายนานาประการ ฝั่งโน้นคือ
พระนิพพาน เป็นที่ปลอดภัย แต่คนส่วนมากเห็นเป็นไม่สนุก ไม่มีอะไร จึงไม่อยากจะไปกัน ยอมสุขบ้าง
ทุกข์บ้าง อยู่ทางฝั่งนี้ ซึ่งโดยปกติมีทุกข์มากกว่าสุข เมื่อถึงคราวสุขก็เป็นสุขที่มีทุกข์เจือ มีสุขเพราะเรื่องใด
ก็ต้องมีทุกข์เพราะเรื่องนั้นเจือปนคลุกเคล้าอยู่ด้วย ท่านจึงเรียกว่า สามิสสุข แปลว่าสุขที่ต้องมีเหยื่อ-สุขที่
เจือด้วยอามิส-อามิสคือเครื่องล่อ, เหยื่อ, สิ่งที่ทำให้หลงติดอยู่

กล่าวโดยเฉพาะบ่วงกาม เป็นบ่วงที่มนุษย์พากันติด และข้ามได้ยาก เกิดมาจากกาม หมกมุ่นพัวพัน อยู่ในกาม และตายไปในกาม ในระหว่างที่ยังไม่ทันอ้อมในกาม มัจจุราชก็มาคร่าไปเสียอีก

ความที่ยังไม่ทันอ้อมในกาม ยังอยากเสพกามอยู่นั่นเอง จึงต้องมาเกิดใหม่ในกามอีก เวียนอยู่อย่างนี้ ส่วนท่านที่ละกามได้แล้วเป็นอนาคามีบุคคล (ผู้ไม่ต้องกลับมา) จึงไม่ต้องเวียนมาเกิดในกามอีก ไปเกิดในภูมิที่สูงกว่ากามภูมิ

กามนั่นเอง ท่านเรียกว่า มัจจุเรยยะ บ่วงของมัจจุคือความตาย ตราบใดที่ยังข้ามห้วงกาม ไม่พ้น ก็ต้องเกิดแล้วเกิดอีกอยู่นั่นเอง แต่กามเป็นห้วงน้ำที่ข้ามได้ยากยิ่ง (สฤตฺตฺร) คนใดข้ามได้ คนนั้น ก็ข้ามฝั่งได้ ไปถึงนิพพานได้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ทั้งนี้ย่อมสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามธรรมที่ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้

(จากหนังสือธรรมบท ทางแห่งความดี เล่ม ๒ หน้า ๑๐๓ เรียบเรียงโดยอาจารย์วสัน อินทสระ)

๔. อัตถโยชนา

[การแปลโดยพยัญชนะและโดยอรรถ]

เรื่องการฟังธรรม

ธมมสฺสวณวตฺถุ.

ธมมสฺสวณวตฺถุ อ.เรื่องการฟังซึ่งธรรม (มยา อันข้าพเจ้า วุจฺจเต จะกล่าว).

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภการฟังธรรม ตรัสพระธรรมเทศนาว่า
“อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ” เป็นต้น.

“อปฺปกา เต มนุสฺเสสุติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สุตฺตา เขตฺวเน วิหรนฺโต ธมฺมสฺสวณํ อารพฺภ
กเถสิ.

สุตฺตา อ.พระศาสดา วิหรนฺโต เมื่อประทับอยู่ เขตฺวเน ในพระวิหารชื่อว่าเชตวัน อารพฺภ
ทรงปรารภ ธมฺมสฺสวณํ ซึ่งการฟังซึ่งธรรม กเถสิ ตรัสแล้ว อิมํ ธมฺมเทสนํ ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้
อปฺปกา เต มนุสฺเสสุติ ว่า อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ ดังนี้ เป็นต้น.

ดังได้สดับมา พวกมนุษย์ผู้อยู่ถนนสายเดียวกันในกรุงสาวัตถี เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ถวายทาน
โดยรวมกันเป็นคณะแล้ว ก็ให้ทำการฟังธรรมตลอดคืนยังรุ่ง,

สาวตฺถิยํ กิร เอกวีถิवासินอ มนุสฺสา สมคฺคา หุตฺวา คณพฺนเรน ทานํ ทตฺวา
สพฺพพรตฺติ ธมฺมสฺสวณํ กาเรสุ,

กิร ได้ยินว่า มนุสฺสา อ.มนุษย์ ท. เอกวีถิवासินอ ผู้อยู่ในถนนสายเดียวกันโดยปกติ สาวตฺถิยํ
ในพระนครชื่อว่าสาวัตถี สมคฺคา เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน หุตฺวา เป็น ทตฺวา ถวายแล้ว ทานํ ซึ่งทาน
คณพฺนเรน โดยการผูกซึ่งคณะ (อญฺญมณฺณํ ยังกันและกัน) กาเรสุ ให้กระทำแล้ว ธมฺมสฺสวณํ ซึ่งการ
ฟังซึ่งธรรม สพฺพพรตฺติ ตลอดราตรีทั้งปวง,

แต่ไม่อาจฟังธรรมตลอดคืนยังรุ่งได้;

สพฺพรัตติ ปน ธมฺมํ โสตุํ นาสกฺขีสุ;

ปน แต่ว่า (เต มนุสฺสา อ.มนุษย์ ท. เหล่านั้น) น อสฺกฺขีสุ ไม่ได้อาจแล้ว โสตุํ เพื่ออันฟัง
ธมฺมํ ซึ่งธรรม สพฺพรัตติ ตลอดราตรีทั้งปวง,

บางพวกเป็นผู้อาศัยความยินดีในกาม ก็กลับไปเรือนเสียก่อน,

เอกจฺเจ กามรติ นิสฺสิตา หุตฺวา ปุนฺ เคหเมว คตา,

เอกจฺเจ (มนุสฺสา) (อ.มนุษย์ ท.) บางพวก กามรติ นิสฺสิตา เป็นผู้อาศัยแล้วซึ่งความยินดีในกาม
หุตฺวา เป็น คตา ไปแล้ว เคหฺ เอว สูเรื่อนนั้นเที่ยว ปุน อีก,

บางพวกเป็นผู้อาศัยโทสะ ไปแล้ว,

เอกจฺเจ โทสนิสฺสิตา หุตฺวา คตา,

เอกจฺเจ (มนุสฺสา) (อ.มนุษย์ ท.) บางพวก โทสนิสฺสิตา เป็นผู้อาศัยแล้วซึ่งโทสะ หุตฺวา เป็น
คตา ไปแล้ว,

แต่บางพวกง่วงงุนเต็มที นั่งสัปหงกอยู่ในที่นั้นนั่นเอง ไม่อาจจะฟังได้.

เอกจฺเจ ปน ถีนมิทฺธสมฺภคิโน หุตฺวา ตตฺถเภา นิสฺสิตฺวา จปฺลายนฺตา โสตุํ นาสกฺขีสุ.

ปน ส่วนว่า เอกจฺเจ (มนุสฺสา) (อ.มนุษย์ ท.) บางพวก ถีนมิทฺธสมฺภคิโน เป็นผู้มีความพร้อม
เพรียงด้วยความท้อแท้และความโง่งง หุตฺวา เป็น นิสฺสิตฺวา จปฺลายนฺตา นั่ง- สัปหงกอยู่ -แล้ว
ตตฺถเภา (จาเน) (ในที่) นั้น นั้นเที่ยว น อสฺกฺขีสุ ไม่ได้อาจแล้ว โสตุํ เพื่ออันฟัง.

ในวันรุ่งขึ้น พวกภิกษุยังถ้อยคำให้ตั้งขึ้นในโรงธรรมเจาะจงถึงเรื่องนั้น.

ปุนฺทิวเส ภิกฺขุ ตํ ปวตฺติ อุกฺกิสฺส ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสุ.

ปุนฺทิวเส ในวันรุ่งขึ้น ภิกฺขุ อ.ภิกษุ ท. กถํ ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว สมฺภูจาเปสุ ให้ตั้งขึ้น
พร้อมแล้ว ธมฺมสภายํ ในโรงเป็นที่กล่าวกับเป็นที่แสดงซึ่งธรรม อุคฺกิสฺส เจาะจง ตํ ปวตฺติ ซึ่งเรื่อง
อันเป็นไปทั่ว นั้น.

พระศาสดาเสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเรานั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ ?”

สตถา อาคนตุวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริท กถาย สนฺนิสินฺนาติ **ปุจฺจิตฺวา**,

สตถา อ.พระศาสดา อาคนตุวา เสด็จมาแล้ว **ปุจฺจิตฺวา** ตรัสถามแล้ว **อิตติ** ว่า **ภิกขเว** ดูก่อนภิกษุ ท. (ตุมฺเห อ.เธอ ท.) **สนฺนิสินฺนา** เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว **กถาย** ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว **กาย นุ** อะไร หนอ **อตถ** ย่อมมี **เอตริท** ในกาลนี้ **อิตติ** ดังนี้,

เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “ด้วยเรื่องชื่อนี้”

“อิมาย นามาทิ วุตเต,

(วจนเ ครั้นเมื่อคำ) **อิตติ** ว่า (มยํ อ.ข้าพระองค์ ท. **สนฺนิสินฺนา** เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว **กถาย** ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว) **อิมาย นาม** ชื่อนี้ (อมฺห ย่อมมี **เอตริท** ในกาลนี้) **อิตติ** ดังนี้ (เตหิ **ภิกฺขุหิ** อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) **วุตเต** กราบทูลแล้ว,

จึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดา สัตว์เหล่านี้อาศัยภพแล้ว ช้องอยู่ในภพนั่นเองโดยอาศัยดิน, ชนิดผู้ถึงฝั่งมีจำนวนน้อย” เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า :-

“ภิกขเว อิเม **สตฺตา** นาม เยภฺยุเยน ภวนิสฺสิตา ภเวสุเวย ลคฺคา **วิหรนฺติ**, ปารคามิโน นาม อปฺปกาติ อนุสนฺธิ **ขมฺมุตฺวา** ธมฺมํ **เทสฺเสนโต** อีมา คาคา **อภาสิ**

(วตุวา ตรัสแล้ว) **อิตติ** ว่า **ภิกขเว** ดูก่อนภิกษุ ท. **อิเม สตฺตา นาม** ชื่อ อ.สัตว์ ท. เหล่านี้ **ภวนิสฺสิตา** ผู้อาศัยแล้วซึ่งภพ **ลคฺคา** ช้องแล้ว **ภเวสุ เวย** ในภพ ท. นั้นเทียว **วิหรนฺติ** ย่อมอยู่ **เยภฺยุเยน** โดยมาก, (**สตฺตา** อ.สัตว์ ท.) **ปารคามิโน นาม** ชื่อ ผู้ถึงซึ่งฝั่งคือพระนิพพานโดยปกติ **อปฺปกา** เป็นสัตว์น้อย (**โหนฺติ** ย่อมเป็น) **อิตติ** ดังนี้ **อนุสนฺธิ ขมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทสฺเสนโต** เมื่อทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ - แสดง ซึ่งธรรม **อภาสิ** ได้ตรัสแล้ว **อีมา คาคา** ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ **อิตติ** ว่า

“บรรดามนุษย์ คนผู้ถึงฝั่งมีจำนวนน้อย, ฝ่ายประชาชนนอกนี้
เลาะไปตามตลิ่งอย่างเดียว, ก็ชนเหล่าใดแล ประพฤติสมควรแก่ธรรม
ในธรรมที่เรากล่าวชอบแล้ว, ชนเหล่านั้นล่วงบ่วงมารที่ข้ามได้ยาก
อย่างเอกแล้ว จักถึงฝั่ง.”

“อปปกา เต มนุสเสสุ,

อถายิ อิตธา ปชา

เย จ โข สมมตทุกขาเต

เต ชนา ปารเมสฺสนติ

เย ชนา ปารคามิโน

ตีรเมวานุธาวติ.

ธมฺเม ธมฺมานวุตติโน

มจฺจุเรยฺยํ สุตฺตตรนฺติ.

มนุสเสสุ เย ชนา อ.- ในมนุษย์ ท. -ชน ท. เหล่าใด ปารคามิโน ผู้ถึงซึ่งฝั่งคือ
พระนิพพานโดยปกติ (โหนติ ย่อมเป็น) เต (चना) (อ.ชน ท.) เหล่านั้น อปปกา เป็นผู้น้อย (โหนติ
ย่อมเป็น) อถ ส่วนว่า ปชา อ.หมู่สัตว์ อิตธา นอกนี้ อัย นี้ อนุธาวติ ย่อมเล่นไปตาม ตีร์ เอว
ซึ่งฝั่งคือสัkkายทิฏฐินั้นเทียว, จ ก็ เย โข (चना) (อ.ชน ท.) เหล่าใด แล ธมฺมานวุตติโน เป็นผู้
ประพฤติตามซึ่งธรรมโดยปกติ ธมฺเม ในธรรม (มยา) สมมตทุกขาเต อัน- (อันเรา) -กล่าวแล้วโดยชอบ
(โหนติ ย่อมเป็น), เต ชนา อ.ชน ท. เหล่านั้น (ตริตฺวา ข้ามแล้ว) มจฺจุเรยฺยํ ซึ่งที่เป็นที่ทรงไว้แห่ง
มัจจุคือกิเลสสาร สุตฺตตรํ อันอันบุคคลข้ามได้โดยยากด้วยดี เอสสนติ จักถึง ปาริ ซึ่งฝั่งคือ
พระนิพพาน อิติ ดังนี้.

[แก้อรธ]

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อุปปกา คือ นิดหน่อย ได้แก่ ไม่มาก.

บทว่า ปารคามิโน คือ บรรลุพระนิพพาน.

บาทพระคาถาว่า อถายํ อิตรา ปชา ความว่า ฝ่ายพระชาติที่เหลือนี้ได้ ย่อมเลาะไปตามริมตลิ่ง คือสักกายทิฐิ, นี้แล มากนัก.

บทว่า สมมทกฺขาเต คือ ตรัสโดยชอบ ได้แก่ ตรัสถูกต้อง.

บทว่า ธมฺเม คือ ในเทศนาธรรม.

บทว่า ธมฺมานวตฺติโน ความว่า ประพฤติสมควรแก่ธรรม ด้วยสามารถแห่งการฟังธรรมนั้นแล้ว บำเพ็ญปฏิบัติเหมาะสมแก่ธรรมนั้นแล้ว กระทำมรรคผลให้แจ้ง.

บทว่า ปารเมสฺสนติ ความว่า ชนเหล่านั้น คือ เห็นปานนั้น จักถึงฝั่งคือนิพพาน.

บทว่า มจฺจุเรยฺย ได้แก่ วัฏฏะอันเป็นไปใน ๓ ภูมิ อันเป็นสถานที่อยู่อาศัยของมัจจุ กล่าวคือ กิเลสมาร.

บทว่า สุหุตฺตรํ ความว่า ชนเหล่าใด ประพฤติสมควรแก่ธรรม ชนเหล่านั้น ล่วง คือ เลยกว่งมาร ที่ข้ามได้ยากอย่างเอก คือก้ำวล่วงได้ยากนัก นั้น จักถึงฝั่งคือพระนิพพาน.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

เทศนาวสานे พหู โสตาปัตติผลาทีนิ ปาปุณิสฺสตี.

เทศนาวสานे ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา พหู (ชนา) (อ.ชน ท.) ผู้มาก ปาปุณิสฺสตี บรรลุแล้ว (อริยผลานิ ซึ่งอริยผล ท.) โสตาปัตติผลาทีนิ มีโสดาปัตติผลเป็นต้น อิติ ดังนี้แล.

เรื่องการฟังธรรม จบ.

ธมฺมสฺสวณวตฺต.

ธมฺมสฺสวณวตฺต อ.เรื่องแห่งการฟังซึ่งธรรม (นิมฺนิจิตํ จบแล้ว).

๕. อ่าน สวด พุท บาลี

[ฝึกอ่าน สวด พุท บาลี ในเรื่อง ให้ถูกอักขระวิธี สำเนียง ทำนอง]

ธมมสรวนตถุ.

“อปฺปกา เต มนุสฺเสสุติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตถา เชตวเน วิหรนฺโต ธมฺมสรวนํ อารพฺภ กเถสิ.

สาวตถิยํ กิร เอกวีถิवासิโน มนุสฺสา สมคฺคา หุตฺวา คณพฺนเชน ทานํ ทตฺวา สพฺพรตฺติ ธมฺมสรวนํ กาเรสฺสํ, สพฺพรตฺติ ปน ธมฺมํ โสตุํ นาสฺกขีสุ; เอกจฺเจ กามรตฺติสฺสิตา หุตฺวา ปุณฺ เคหเมว คตา, เอกจฺเจ โทสนิสฺสิตา หุตฺวา คตา, เอกจฺเจ ปน ถีนมิทฺธสมํคิโน หุตฺวา ตตฺถเวย นิสฺสิตฺวา จปฺลายนฺตา โสตุํ นาสฺกขีสุ. ปุณฺทิวเส ภิกฺขุ ตํ ปวตฺติ อฺพทิสฺส ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสฺสํ. สตถา อาคนฺตฺวา “กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กาย สนนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว อิเม สตฺตา นาม เยภฺยุเยน ภวนิสฺสิตา ภเวสฺสเยว ลคฺคา วิหรนฺติ, ปารคามิโน นาม อปฺปกาติ อนุสนฺธี ฆณฺเฏว ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คธา อภาสิ

“อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ,	เย ชนา ปารคามิโน
อถายํ อิตฺรา ปชา	ติรเมวานุชาวติ.
เย จ โข สมฺมทฺทฺชาเต	ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ	มจฺจุเชยฺยํ สุตฺตตรนฺติ.

ตตฺถ “อปฺปกาติ โถกา น พหุ. ปารคามิโนติ นิพฺพานคามิโน. อถายํ อิตฺรา ปชาติ ยา ปนายํ อวเสสา ปชา สกฺกายทิกฺขิตฺรเมวานุชาวติ อยเมว พหุตราติ อตฺถโ. สมฺมทฺทฺชาเตติ สมฺมา อกฺขาเต สุกฺกิตฺเต. ธมฺเมติ เทสนาธมฺเม. ธมฺมานุวตฺติโนติ ตํ ธมฺมํ สุตฺวา ตทฺนุจฺฉวิกํ ปฏฺิปปทํ ปุเรตฺวา มคฺคผลสจฺฉฉิกรณฺวเสน ธมฺมานุวตฺติโน. ปารเมสฺสนฺติติ เต เอวรูปา ชนา

นิพพานปาริ คมิสสนติ. มจจุเจยยนติ กิเลสฆาตสส มจจุสส นิวาสนญฺจานญฺตํ เตภูมิกวญฺญํ.
สุทฺตตรนติ เป ชนา ฌมานวตฺติโน เต เอตํ สุทฺตตรํ ทฺรติกฺกมํ มารเจยฺยํ ตริตฺวา อติกฺกมิตฺวา
นิพพานปาริ คมิสสนตฺติ อตฺถโธ.

เทสฺนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสูติ.

ธมฺมสฺสวณวตฺถุ.

๖. ฝึกทำปัญหา

[ปัญหาเก่า (บาลีสันามหลวง) - ปัญหาใหม่ (แบบฝึกหัด)]

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยพยัญชนะ ให้ถูกต้อง

๑. สาวตถิยํ กิร เอกรวิถิวาสีโน มนุสฺสา สมคฺคา หุตฺวา คณพฺนธฺน ทานํ ทตฺวา สพฺพรตฺตี
ธมฺมสฺสวณํ กาสฺเรสุ, สพฺพรตฺตี ปน ธมฺมํ โสตุํ นาสกฺขีสุ; เอกจฺเจ กามรตฺตินิสฺสิตา หุตฺวา ปุณ
เคหเมว คตา, เอกจฺเจ โทสนิสฺสิตา หุตฺวา คตา, เอกจฺเจ ปน ถีนมิทฺธสมงฺคิโน หุตฺวา ตตฺถเว
นิสฺสีทิตฺวา จปฺลายนฺตา โสตุํ นาสกฺขีสุ. ปุณทิวเส ภิกฺขุ ตํ ปวตฺตี อุตฺทิสฺส ธมฺมสภายํ กถํ
สมุจฺจาสฺส.

จงแปลประโยคต่อไปนี้ โดยอรรถ ให้ถูกต้อง

๒. ปุณทิวเส ภิกฺขุ ตํ ปวตฺตี อุตฺทิสฺส ธมฺมสภายํ กถํ สมุจฺจาสฺส. สตถา อาคนฺตฺวา
“กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว อิม
สตฺตา นาม เยภฺยุเยน ภวนิสฺสิตา ภเวสฺสเยว ลคฺคา วิหรนฺติ, ปารคามิโน นาม อปฺปกาติ อนฺุสนฺธิ
สมฺภุตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาทา อภาสิ